

Gunilla Hjorth
Ekolog
Telefon 08-508 28 814, 076-122 88 14
gunilla.hjorth@miljo.stockholm.se

Till Stockholms Miljö- och hälsoskyddsnämnd

UPPFÖLJNING AV DUVHÖK, ÄNGSFLORA OCH HÄCKFÅGELFAUNA I STADENS NATURRESERVAT

Förslag till beslut

- 1 Godkänna de tre faktarapporterna.
- 2 För kännedom överlämna rapporterna till berörda stadsdelsförvaltningar, Exploateringskontoret och Stadsbyggnadskontoret.

Gunnar Söderholm

Gustaf Landahl

Sammanfattning

Miljöförvaltningen har i tre undersökningar följt upp tillstånd och trender för fågel- och växtliv i staden, med tonvikt på naturreservaten. Resultaten utgör viktiga faktaunderlag för tillsynen i skyddade områden, för prioritering och utformning av skötselåtgärder och även för bedömningar i fysisk planering.

För duvhökens del har staden god födotillgång i form av duvor och kråkfåglar, vilket i kombination med tillgång på äldre, grova träd bidrar till goda häckningsmöjligheter. En välmående stam av duvhök i staden innebär en ekosystemtjänst, eftersom hökarna bidrar till stadens skadedjursbekämpning. Rovfåglarna ger också många Stockholmare spännande naturupplevelser.

Den nya metodiken att följa upp gräsmarksflora ger besked om hur kostnadseffektiva skötselinsatser kan gynna den biologiska mångfalden i de öppna markerna. Inventeringen av häckande fåglar vid Igelbäckens nyanlagda våtmarker visar att åtgärderna varit till gagn för fågellivet, då flera för området nya arter observerats.

Bakgrund

Tre biologiska undersökningar som berör stadens natur- och kulturresevat har genomförs under 2007. Syftet är att belysa tillstånd och trender för viktiga bevarandevärden i resevaten, relaterat till skötselåtgärder och naturvårds-investeringar. De artgrupper som valts för studier utgör olika indikatorer på tillståndet för stadens biologiska mångfald; rovfåglar, som står högt i näringskedjan, blomväxter som anger kvalitén i gräsmarksskötseln samt häckfågelfauna i anslutning till nyanlagda våtmarker. Uppföljning av bevarandestatusen ger underlag för tillsynen i Stockholms skyddade områden samt för prioritering och utformning av kostnadseffektiva skötselåtgärder. Samtidigt fås faktakunskap om hur upplevelsevärdena kan berikas i stadens natur.

Inventeringarna ger även ny information till databasen ArtArken, där uppgifter om särskilt skyddsvärda arter samlas för att användas som kunskapsunderlag i fysisk planering, tillsyn, skötsel av naturmark och data till miljöövervakning.

INVENTERING OCH RINGMÄRKNING AV DUVHÖK

Förekomst av häckande duvhök i hela Stockholms stad inventerades på förvaltningens uppdrag av Calliope Natur & Data AB under perioden mars - juli 2007. Undersökningen utgör en uppföljning av tidigare års inventeringar, varav den senaste skedde 2006 i norra delen av staden. 2007 kompletterades inventeringen med södra delen av staden, och dessutom kontrollerades de kända boplatserna i norr. Under 2007 häckade med säkerhet 12 par duvhökar i hela staden och arten observerades i ytterligare två tidigare kända revir. Det finns således med säkerhet minst 14 revir av duvhök i Stockholms stad, med en medelstorlek på 1632 hektar. De flesta reviren omfattar något av stadens naturresevat. Totalt 36 ungar kläcktes, vilket ger ett genomsnitt på 3,3 ungar per häckande par. 33 ungar ringmärktes i sammanlagt 10 bon.

NY MÄTMETOD FÖR ÄNGSFLORA FRAMTAGEN

En ny snabb metod för mätning av hävdgynnad ängsflora har tagits fram för stadens gräsmarker. Metoden ger på ett kostnadseffektivt sätt besked om hur skötselinsatser gynnar den biologiska mångfalden i gräsmarkerna. Mätmetoden är en vidareutveckling av 2006 års ÖGA (Öppna Gräsmarkers Arter) projekt, nu med större tonvikt på hur skötselinsatser kan följas upp. I årets projekt ingick även mätning av flora i 12 gräsmarker i Stockholm stads grönstruktur med fokus på natur- och kulturresevaten. Merparten av dessa ytor planeras få anpassad skötsel framöver. Tanken är att mätningen ska återupprepas inom 3-5 år. Arbetet har utförts av konsulten Jan Bergsten.

HÄCKFÅGELTAXERING VID NYANLAGDA VÅTMARKER

Häckande fåglar har inventerats i anslutning till två av Stockholms nyrestaureerade våtmarker. Syftet med inventeringen var att efter anläggandet av dammarna kontrollera om de resulterat i positiva eller negativa effekter på den häckande fågelfaunan. Inventeringen utfördes av ornitologen Dan Andersson på uppdrag av Miljöförvaltningen och i samarbete med Exploateringskontoret. Fältarbetet gjordes mellan den 1/5 och 15/6 2007 vid Hästa groddamm och Skogvaktarkärret i Igelbäckens kulturresevat på Järvafältet. Metoden innebär att man räknar in så många häckande fågelarter som möjligt utifrån ett poängsystem. Sammanlagt genomfördes 10 inventeringstillfällen.

Förvaltningens synpunkter

VÄLMÅENDE DUVHÖKSPOPULATION

Årets undersökning visar att duvhöken mår relativt bra i Stockholm med en stabil, möjligen svagt ökande stam. Resultatet bekräftar slutsatserna från 2006 års inventering i norra delen av staden om att Stockholms duvhökar har god häckningsframgång jämfört med mindre tätbebyggda kommuner. Sannolika orsaker är att det finns gott om föda året runt samt att lämpliga miljöer för boplatser finns kvar i stadens naturmark.

Genom sitt bytesval är höken till nytta för stockholmarna då den hjälper till att hålla nere populationerna av kråkfåglar, duvor och kaniner. Enligt förvaltningens uppskattningar, som nu kompletterats med 2007 års siffror, äter Stockholms duvhökar totalt över 4 000 duvor per år, vilket skulle motsvara uppåt 200 000 kr i kostnader för skadedjursbekämpning. Under inventeringsarbetet har många människor uttryckt uppskattning över att en så stor rovfågel finns så nära bebyggelsen.

Grov, högstammig, skog är ett villkor för duvhökens häckning. Hökarna föredrar stora skogar men har i Stockholm ibland nöjt sig med skogsdungar ända ner till 4,5 hektars storlek. Ofta nyttjas olika bon inom reviret under olika år. Antalet möjliga häckplatser utgör en begränsande faktor för populationens storlek. Eftersom det finns få alternativa boområden skulle avverkning av lämpliga boträd innebära en risk för att duvhökarna försvinner från reviret.

Inventerarna bedömer att det finns utrymme för ytterligare några par duvhök i Stockholm. De anger också uppsättning av konstgjorda boplattformar som ett tänkbart sätt att sprida duvhöken till områden där den idag inte häckar.

ÖKAD MÅNGFALD I GRÄSMARKER UTAN MERKOSTNAD

Majoriteten av gräsmarkerna i årets inventering ligger inom stadens natur- och kulturresevat. Mätningen av flora kommer därmed att bidra till en mer heltäckande uppföljning av bevarandestatusen inom reservaten framöver. Men den nya metoden kan även användas på andra platser. Stockholms stad har mycket att vinna på att öka den biologiska mångfalden generellt i gräsmarker. Att se till att fler grönytor sköts på ett sätt som minskar hotbilden för arter i stadslandskapet kan utöka framtida handlingsutrymme i stadsplaneringen. Fler artrika ängsmarker kan uppnås genom en mer varierad gräsmarksskötsel i staden. Om man drar ned på antalet klippningar på vissa marker och istället sköter andra ytor mer anpassat, skulle ökad biologisk mångfald kunna uppnås för samma kostnad som tidigare.

Vanlig gräsmarksskötsel med frekvent klippning leder oftast till en artfattig miljö. I Stockholms parkgräsmattor hittar man i genomsnitt ca 10 växtarter på en yta av 100 m². En gräsmark som slåtrats med upptag av höet kan däremot hysa fem gånger så många arter på samma yta. Till gräsmarksväxterna är många djurarter knutna, t ex dagfjärilar och andra insekter. Uppskattningsvis, sett till antal arter, är ca 10 djurarter knutna till varje växt. Det betyder att en vanlig klippt gräsmatta kan hysa ca 100 djurarter på en yta av 100 m², medan en fin slåtteräng teoretiskt kan hysa ca 500 djurarter på samma yta. Förvaltningen bedömer att med rätt skötsel och utan merkostnader kan flera idag frekvent klippa gräsytor, som inte behövs som aktivitetsytor, bli betydelsefulla för att öka mångfalden av arter.

HÄCKFÅGELTAXERING VID NYANLAGDA VÅTMARKER

Undersökningen visar att de nya dammarna varit gynnsamma för fågelfaunan i Igelbäckens kulturresevat, vilket också var ett av syftena med att anlägga dem. Bedömningen är att fågellivet vid dammarna är rikt, och flera våtmarksfåglar har observerats som tidigare saknades i området. Fåglar som visat tecken på häckning, och som inte är så vanliga i Stockholms län, är bl a mindre strandpipare, större strandpipare, kärrsångare och härmsångare. En del mindre vanliga vattenanknutna arter har också börjat utnyttja området för födosök, t ex brun kärrhök och dvärgmå. Vadarfåglar som gluttsnäppa, mosnäppa och grönbena – idag ovanliga i kommunen – har setts rasta i de nyanlagda strandkanterna och goda möjligheter finns för fler arter av vadare att söka sig till dammarna framöver.

Även andra djur än fåglar har påverkats positivt; rådjur och hare använder våtmarkerna under torrare perioder och trollsländor samt andra vattenlevande insekter har gynnats. Ytterligare ett syfte med dammarna är att skapa livsmiljöer för grodor, paddor och salamandrar, vilket är viktigt med tanke på att groddjuren har en utsatt tillvaro i Stockholm. Ett viktigt syfte med dammarna och deras förväntat rikare djur- och växtliv har varit att öka upplevelsevärdena för besökare.

Att så skett bekräftas både av inventeraren och av förvaltningens tillsynspersonal, som hört många uppskattande kommentarer från allmänheten.

Slut

Bilagor

- Bilaga 1 Duvhök i Stockholm 2007; rapport.
- Bilaga 2 Uppföljning av flora i gräsmarker; rapport
- Bilaga 3 Häckfågeltaxering Skogvaktarkärret och Hästa Groddamm 2007; rapport